

EDİRNE'DEKİ NEO-KLASİK BİR YAPIDAN GÜNÜMÜZE YANSIYAN ANTİK UNSURLAR*

M. Baki DEMİRTAŞ**

ÖZET: Edirne'nin Eski İstanbul Caddesi'nde bulunan ve cephe mimarisi ile antik dönem mermer yapılarının ahşap bir kopyası olarak karşımıza çıkan iki katlı neo-klasik bir ev, Romalı mimar Vitruvius'dan beri araştırma yapan arkeolog ve mimarların dikkatini çeken, Antik dönem Yunan (ve Roma) mimarisindeki öğelerin kökeni konusunda canlı bir örnek olarak karşımızda durmaktadır. Evin ahşap cephe mimarisi incelendiğinde, antik dönemdeki ahşap yapıyı taklit eden taş mimarinin, burada tam tersi yönde taş yapıyı taklit eden ahşap mimari olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla evin ahşap sütunları, başlıkları, arşitravı, postamentleri ve diğer elemanları bize taş mimariden önceki ahşap yapıların nasıl inşa edilmiş olabileceği konusunda bilgi vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Edirne, Neo-Klasik, mimari, ahşap, taş.

ANCIENT REFLECTIONS ON NEO-CLASSICAL HOUSE IN EDİRNE

ABSTRACT: The article describes two-storied Neo-Classical private house located Eski İstanbul Street of Edirne. It is one of the outstanding building with its wooden facade following ancient originals. The house is also unique model to clarified origins of Greek and Roman Architecture. The most remarkable feature of this authentique house is imitating to marble ancient buildings with its wooden facade in contrast Greek and Roman Era. Therefore, columns, capitals, architraves, postament and the other architectural elements of this house are giving information to us about architectural techniques of early building.

Keywords: Edirne, Neo-Classical, architecture, wooden, stone.

Edirne Merkez'de, Eski İstanbul Caddesi'nde 111 kapı numarasını taşıyan ve 1144 ada, 63 parselde bulunan, kısa bir süre Lala Şahin Paşa İlkokulu olarak hizmet veren iki katlı, tamamen ahşap cepheye sahip bir evin bünyesinde yaşattığı antik dönem mimarisine ait öğeler incelememizin konusunu oluşturmaktadır¹ (Res. 1). Söz konusu ev, Romalı mimar Vitruvius'dan beri arkeolog ve mimarların dikkatle üzerinde durdukları, antik dönem Yunan (ve Roma) mimarisindeki öğelerin kökeni konusuna canlı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.10.1998 tarih, 4930 sayılı kararıyla da

* "III. Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu, 29/30 Nisan-30 Mayıs 2004, Ankara Üniversitesi"nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.

¹ Bu yapıyla ilgili olarak Osman Nuri Peremeci, Edirne Tarihi isimli kitabında; "İstanbul yolunda ve Ayşekadın camisi yanındaki bu okul vaktile okul olarak yapılmış ise de, bahçesi küçük olduğu gibi cadde üzerinde olması da bir okulda en gerekli şeylerden olan huzur ve sükunetin teessüsüne mani olmaktadır" demektedir. O. Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, İstanbul 1939, s. 361-362.

tescillenen ve mimarı belli olmayan bu yapı, taşıdığı “Neo-Klasik” mimari üslubuyla² 19.yy. sonu - 20.yy. başına tarihlenmesine rağmen cephe mimarisi bakımından tamamen Yunan ve Roma Dönemi yapılarını yansıtmaktadır. Bu nedenle de, sahip olduğu bu mimari yorumla, belki de yıllardır arkeolojide cevabı aranan, “taş mimarideki öğelerin kökeni” sorusuna yeni bir boyut getirmektedir.

Söz konusu yapının alt katında dört tam sütun ve üst katında da balkon duvarlarına bitişik iki yarım plaster, aralarında da iki tam sütun yer almaktadır. Bu görüntüsüyle alt kat bir prostylos, üst kat ise, yarım sütunlar anta ucu olarak kabul edilirse, bir in antis andırmaktadır. Sütunlar alt katta taş kaidelere, üst katta ise ahşap postamentler üzerindeki, yine ahşap kaidelere oturmaktadırlar. Burada öncelikle üzerinde durulması gereken nokta, alt kattaki ahşap sütunların üzerine oturdukları taş kaidelerdir ve bunlar Samos tipi olarak tanımlanan arkaik kaidelere (Res. 2) benzer bir örnek oluşturmaktadırlar: Yivli scotia burada yerini düz bir scotiaya bırakmıştır ve scotia üzerinde de torus bulunmaktadır (Res. 3). Çünkü antik dönem mimarisinde de, taşa geçilmeden önce kullanılan ahşap sütunlar ya taş kaidelere oturtulmakta ya da zemine açılan yuvalara yerleştirilmekteydiler. Söz konusu evin kaideleri ile Samos tipi kaideler arasında iki önemli fark bulunmaktadır: Bunlardan birincisi boyut farkıdır; Samos örneği 217 cm çapında ve 85,7 cm yüksekliğindeyken³, Edirne örnekleri ise sadece 47 cm çapında ve 24 cm yüksekliğindedirler ve bu ölçüleriyle Samos tipi kaidenin ufak birer kopyası gibidirler. Ayrıca kaidenin arkasında görülebilen evin ön duvarının süpürgeliği üzerine, boyayla yapılmış olan “S” veya spiral süslemesi de (Res. 4) gerek antik yapılar üzerinde gerekse seramikler üzerinde sıkça karşımıza çıkan bir süsleme unsurudur (Res. 5-6).

Kaideler üzerinde yükselen 36 cm çapında ve 3,27 cm. yüksekliğindeki ahşap sütunların yapısı ise, yaklaşık 25x25 cm’lik kare kesitli bir dikme ve onu çevreleyen yay formu kalaslardan oluşmaktadır (Res. 7). Ortadaki dikmeyi çevreleyen yay biçimli bu kalaslar sütuna yuvarlak bir form vermektedirler ve üstte metal birer kasnakla tutturulmuşlar, kimi yerlerde de demir çivilerle orta dikmeye birleştirilmişlerdir. Bu kasnakların taş

² Burada özellikle, Cumhuriyet Dönemi’nde klasik Osmanlı sütun başlık ve kemerlerinin yapılarda kullanılmasıyla Türkiye’de ortaya çıkan *Neo-Klasisizm* akımı değil; 19.yy.’da Avrupa’da ortaya çıkan ve Grekler tarafından bulunmuş olan antik biçimler ve ölçülerin yapıların şeklini tayin ettiği *Neo-Klasisizm* akımı üzerinde durulmaktadır. Tanımlar için; Adnan Turani, *Dünya Sanat Tarihi*, İstanbul 1997, s. 521, 673.

³ Oscar Reuther, *Der Heratempel von Samos, der Bau seit der Zeit des Polykrates*, Berlin 1957, Çiz. 23.

sütunlarda üstte görülen (anulet) bileziğin birer yansıması oldukları açıktır. Yine aynı şekilde dikmeyi çevreleyen kalasların birleşim yerlerinin de (özellikle Dor tarzı) taş sütunlardaki yivlerin birer yansıması olduğu düşünülebilir. Özellikle erken dönem Dor sütunlarındaki neredeyse düz denebilecek sığıltaki yivler (Res. 8) veya siyah ve kırmızı figür seramikler üzerindeki ahşap yapı tasvirleri (Res. 9) göz önüne alınırsa bu benzerlik daha rahat görülebilecektir⁴. Ayrıca hem Pausanias⁵, Plinius⁶ ve Euripides⁷ gibi antik yazarların anlattıklarından, hem de antik dönemdeki örneklerden, M.Ö. 800 yıllarına tarihlenen Samos'daki I. Hera Tapınağı ve M.Ö. 7.yy.'ın başlarına tarihlenen II. Hera Tapınağı⁸ ile M.Ö. 7.yy. sonu-6.yy. başına tarihlenen Olympia Hera⁹ ve Metapontum'daki Hera Tapınakları'nın¹⁰ ahşap olduğu bilinen sütunları gibi, artık taştan önce ahşabın hem sütun, hem de üst yapı elemanı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bilinmeyen nokta, bu ahşap konstrüksiyonun nasıl olduğudur ki bu da günümüzdeki yerel ahşap yapılarla, antik yapıların karşılaştırılmasıyla ortaya çıkmaktadır.

Bu açıklama doğrultusunda söz konusu evin sütunlarına genel olarak baktığımızda herhangi bir korinth sütunundan farkı olmadığı açıkça görülmektedir (Res. 10). Yine antik dönemde yivli korinth sütunlarının yanı sıra, buradaki ahşap örnekte olduğu gibi yivsiz korinth sütunlarının da kullanıldığını düşünürsek bu benzerlik daha da artacaktır (Res. 11-12).

Yapının yine ahşaptan yapılmış ve 43 cm çapında, 35 cm yüksekliğinde olan sütun başlıklarına baktığımızda ise (Res. 13), stilize olarak korinth tipi sepet başlıkları yansıttıkları görülmektedir (Res. 14). Burada volütsüz ve yapraksız bir korinth başlığının ahşap olarak tasviri söz konusudur. Yukarı doğru hafif genişleyen (açılan) başlıklar, yuvarlak dışbükey yivlerden oluşmaktadırlar ve bu yivler alttaki üst üste yerleştirilmiş çemberlerle oluşturulan yüzeye tutturulmuşlardır. Özellikle üst kattaki tam sütunların başlıklarında, başlıkların sütunla birleştiği yerde başlıkları çevreleyen kasnak diyebileceğimiz profil, birbirine geçmeli dört parçadan oluşmakta ve bu silindirik şekliyle ion başlıklarındaki anulet'i bize hatırlatmaktadır. Ancak

⁴ Martin ahşap yapıları tasvir eden seramik örnekleri yanı sıra geniş bir kaynakça da vermektedir. Bkz. Roland Martin, *Manuel d'Architecture Grecque I: Matériaux et Techniques*, Paris 1965, s. 11-13.

⁵ Allan Marquand, *Greek Architecture*, New York 1909, s. 6.

⁶ Marquand, *a.g.e.*, s. 8.

⁷ Leicester B. Holland, "The Origin of the Doric Entablature", *American Journal of Archaeology* 21, 1917, s. 137.

⁸ Arnold W. Lawrence, *Greek Architecture*, London 1962, s. 92.

⁹ Donald S. Robertson, *A Handbook of Greek and Roman Architecture*, Cambridge 1943, s. 62-63.

¹⁰ Marquand, *a.g.e.*, s. 8.

buradaki kasnak anulet gibi bir süs unsuru olarak değil, başlığı çepeçevre saran dikey ahşap parçaları tutturmak için kullanılmıştır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer önemli nokta da, örneklerini ev modellerinden gördüğümüz ve özellikle antik Miken kalelerinde kullanılan ahşap sütunlara açılmış olan yivlerdir¹¹. Bu da hiç şüphesiz örneğimizin ikinci katında bulunan ahşap sütunlarda görülebildiği gibi yapılmış olmalıdır (Res. 15). Burada sütunlara boydan boya ion tarzı yivler açılarak sütunlar süslenmiştir ve bu uygulama ile antik Yunan mimarisinde görülen bir başka gelenek, bir örneğini Bergama'daki II. Eumenes'e adanan Athena Propylonu'nda görebileceğimiz, iki katlı yapılarda alt katın Dor, üst katın ise İon tarzında yapılması geleneği devam ettirilmiştir (Res. 1 ve 16). Ayrıca burada karşımıza çıkan bir başka özellik de, hem Pergamon Athena Kutsal Alanı Propylonu'nda hem de Edirne'deki Neo-Klasik yapıda, alt katta ortada yer alan iki sütun arasındaki bölüme ayrıca üç basamak yapılarak, yapılara girişin kolaylaştırılmış ve vurgulanmış olmasıdır.

Yine antik dönemde bile fazla örneği bulunmayan bir başka önemli unsuru da, yapının ikinci katında yer alan sütunlarda görmekteyiz. Burada ahşap sütunlara açılmış olan yivler başlığa kadar devam ettirilmemiş ve yaklaşık 15-20 cm kala bitirilmişlerdir; kalan mesafe ise hem başlıktan, hem de sütundan ayrı olarak ahşap parçalarla çevrilerek kapatılmıştır. Belki de süsleme unsuru olarak yapılmış olabilecek bu şekil, sütunun bir parçası olarak düşünülmüş olmasına rağmen, hem sütundan hem de başlıktan ayrı olarak yapılmıştır (Res. 17). Bu şekliyle antik dönemdeki en güzel örneklerini Erechtheion, Delphi ve Lokroi'da görebileceğimiz "sütun boynu"nun ahşap bir yapıda nasıl yapılmış olabileceğini bize göstermektedir (Res. 18-19).

Burada ahşap konstrüksiyonunu gördüğümüz bir başka antik unsur ise, Roma yapılarında çokça karşımıza çıkan postament'lerdir. Üst kattaki sütunların üzerine oturdukları postament'ler tamamen ahşap olup, Roma döneminin mermer postament'lerini anımsatmaktadırlar (Res. 20-21). Ayrıca üst katın balkon duvarlarına yapışık olarak yapılmış ahşap yarım sütun plaster ve postamentler de Roma tarzı mimarinin birer yansımasıdır (Res. 22).

Her iki kattaki sütunlar üzerinde uzanan ahşap lentolar ise üç faskialı ionik arşitrav görünümündedirler ve yapılarıyla Pausanias'ın değindiği "ahşap sütunun varlığı açıkça üzerindeki ahşap saçaklığı doğrulamaktadır"¹² görüşünü destekler niteliktedirler. Özellikle, antik taş

¹¹ Lawrence, *a.g.e.*, s. 66, n.1.

¹² Holland, *a.g.e.*, s. 118 ve 137.

yapılardaki arşitravlarla karşılaştırılırsa aradaki yansımanın birebir aynı olduğu görülecektir (Res. 23-24). Ayrıca yapının, söz konusu ahşap konstrüksiyonunu sağda ve solda sınırlayan cephe duvarlarına baktığımızda, bu ahşap arşitravın duvarlarda stuko olarak devam ettirildiğini de görebilmekteyiz; bu ise arşitravın “ahşap ve taş” yapıları arasındaki farkı ya da geçişi rahatça görebilmemizi sağlamaktadır (Res. 25).

Son olarak bu yapıda gözlemlediğimiz bir diğer antik unsur ise, üst kat saçaklığında yer alan, üzeri akanthus bezeli ahşap konsollardır ve güzel bir örneğini Roma'daki antik Concordia Tapınağı'nda¹³ gördüğümüz gibi, bu unsur da aslında ahşabın taşta yansımış şeklini bize göstermektedir (Res. 26-27).

Yapının ahşap işçiliğine baktığımızda da, cephelerde kullanılan ahşap elemanlardan çoğunun, sadece sütunlar içerisinde yer alan kare kesitli ahşap dikmeler hariç, yekpare olmadığını görmekteyiz. Örnek olarak başlık, postament ve arşitravlar yapılırken bunlar bir ağaç kütükten yontulmamış, tahta parçaları kesilip şekil verilerek, çivi ve saç parçalarıyla tutturularak yapılmışlardır. Bu biçimleriyle söz konusu elemanlar kaplama görüntüsü vermektedirler. Bu kaplamaların iç kısmının görünmemesine rağmen, alt katta kullanılan ahşap taşıyıcıların üzerinde de kaplamaların içinde ahşap kullanılmış olması gerekmektedir. Ancak içte kullanılan bu ahşapların, sütunlarda kullanılan kare dikmeler gibi düz ahşaplar olduğu da üzerlerindeki kaplamalardan anlaşılmaktadır. Ayrıca, üst katın ahşap sütunlarında görülen “sütun boynu” uygulaması da, yapıdaki ahşap malzemeye uygulanan önemli antik öğelerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece evin ahşap cephesi, ince bir işçilikle şekil verilmiş tahtalarla kaplanmış ve yapının usta veya ustaları bunu yaparken de eklektik bir anlayışla Yunan ve Roma mimarilerini 20.yy.'ın başına ait bir yapının cephesinde birleştirmişlerdir.

Bu aşamada üzerinde durulması gereken bir diğer nokta da, bu tür ahşap yapılarda ahşap kısımların stuko ile kaplanmış olmasıdır. Ne yazık ki bugün, örneğimizin ahşap kısımlarının bir zamanlar stuko ile kaplı olduğunu gösterecek herhangi bir iz görülememektedir. Aslında ahşap bölümlerdeki işçilik; yivli sütunlar, sütun boynu, başlık ve arşitravlardaki işçilik, belki bu yapının ahşap kısımlarının stuko ile kaplanmasına gerek duyulmadığını göstermektedir. Burada en fazla, antik görünüme sahip ahşap cephenin mermer görünümü kazandırılmak üzere beyaza boyanmış ya da kireçle sıvanmış olması söz konusu olabilir. Sonuç olarak, bu yapı arkeolojik anlamda bize ne kazandırmaktadır?

¹³ Josef Durm, *Handbuch Der Architectur*, zweiter Teil: Baustile, Leipzig 1905, s. 443.

Mimarlık tarihi açısından baktığımızda, Yunanlar'ın M.Ö. 9. ve 8. yy.'larda Mısırlılar'la olan ilişkileri sonucu onlardan anıtsal taş mimariyi öğrendikleri ve bunu kıta Yunanistan ve İonia'ya taşıyarak geliştirdikleri bugün kesin olarak bilinmektedir. Ancak antik Yunan mimarisine bakıldığında, Yunanlı yapı ustalarının Mısır'dan aldıkları taş mimariyi (veya en azından taş mimariye geçmelerini sağlayan bilgi ve teknikleri) uygularken ortaya koydukları mimari düzenlerde, aslında mimari açıdan hiçbir görevi bulunmayan dor frizi, regula, mutulus ve gutta'lar, dış sırası vb. unsurların da yer aldığı görülmektedir. Vitruvius'dan beri antik Yunan mimarisi üzerine yapılan incelemeler bu unsurların, aslında taş mimariye geçilmeden önce yapılarda kullanılan ahşap malzemenin işlevini kaybederek ve tamamen süs amaçlı olarak taş mimariye yansıtılması ile oluştuklarını ortaya koymuştur¹⁴. "Skeomorfizm"; yani alet biçimli, eski malzemede hayati önem taşıyan unsurların yeni malzemeye geçildiğinde süs amaçlı kullanılması¹⁵ olarak adlandırılan bu olgu, Lykia lahitlerinde¹⁶ de kendine arkeolojik olarak destek bulmuştur (Res. 28-29). Bu anlamda Dinsmoor Lykia Lahitlerini üç gruba ayırmaktadır: Birincisi Lykia'nın ahşap evlerini doğrudan kopyalayan en eski Lykia lahti formudur ve genelde yatay bir saçaklığa sahiptirler. Saçaklık, iki ya da üç ahşap yatay kirişi tasvir eden iki ya da üç fascialı arşitravdan oluşur, friz yoktur ve çatı pervazı bir uçtan bir uca uzanan silindirik ahşap tavan kirişlerinin bitimlerini tasvir eden yuvarlak disklerle desteklenmiştir. İkinci grupta, çatı pervazını destekleyen yuvarlak disklerin yerini, yine kare kesitli ahşap tavan kirişlerinin bitimlerini tasvir eden kare elemanlar almıştır, bunlar da İonik düzenin en önemli karakteristiği olan dış sırasına karşılık gelmektedirler. Üçüncü grup ise İonik sütunlu ve in antis planlı tapınak girişlerinden öykünerek kayalara oyulan oda mezarların cepheleridir; ama bunlar da kimi detaylarında erken dönem yerel ahşap mimarinin izlerini yansıtmaktadırlar¹⁷.

Özellikle Anadolu'nun etno-arkeolojisi üzerine yapılan çalışmalar, günümüzde bölgesel mimarilerin hala birinci bin geleneklerini sürdürdüğünü göstermiştir. Bu konuda en güzel örnek, yerel Phryg ahşap mimarisini bize

¹⁴ Holland, *a.g.e.*, s. 136 vd.; Barbara Barletta, *The Origins of The Greek Architectural Orders*, New York 2001, s. 125-157.

¹⁵ Roderick U. Sayce, *Primitive Art And Crafts*, New York 1963, s. 81-83. Ayrıca "skeuomorphismus" terimi için bkz. Michael Vickers, *Skeuomorphismus Oder die Kunst, aus wenig Viel zu Machen*, Trierer Winckelmannsprogramm, Heft 16, 1998, s. 10 vd.; Michael Vickers, "Nabataea, India, Gaul, and Carthage: Reflections on Hellenistic and Roman Gold Vessels and Red-Glass Pottery", *American Journal of Archaeology* 98, 1994, s. 231-248, 235 vd.

¹⁶ Marquand, *a.g.e.*, s. 2; Athanasius K. Orlandos, *Les Matériaux De Construction, Et La Technique Architecturale Des Anciens Grecs*, Paris 1966, s. 1, fig.2.

¹⁷ William B. Dinsmoor, *The Architecture of Ancient Greece*, London 1950, s. 67-68.

kayaya oyulmuş olarak yansıtan Midas Şehri'ndeki kaya mezarlarıdır. Mezar odası içinde, beşik çatısı da dahil olmak üzere bir Phryg evinin ahşap mimarisinin tüm iskeleti; ahşap kolonları, kirişleri, çatı dikmeleri, çatı mertegi ve çatı kirişleri kayalar oyularak gösterilmiştir. Bu da bugün bize, antik dönemdeki bir Phryg ahşap evinin yapısı hakkında bilgi vermektedir¹⁸. Aynı şekilde buna benzer bir başka örnek de Etrüsk kaya mezarlarıdır. Hellenistik Dönem'de yapılmış ve bugün İtalya'da bulunan Perugia'nın o zaman için önde gelen ailelerinden Volumni'lere ait olan atrium planlı bir Hypogeum'da da, dönemin ev mimarisi ahşap iskeleti ile mezar yapısı içinde kaya duvarlarına oyularak gösterilmiştir¹⁹. Coğrafi ve zamansal olarak aralarında fark olsa da, her iki mezar yapısının da içinde gösterdiği kayaya oyulmuş ahşap eleman tasvirleri neredeyse birebir aynıdır. Bu da bize taş mimarinin oluşumunda mevcut ahşap yapıların gözlenerek, taşa yeniden yorumlanmasının ne kadar büyük bir önem taşıdığını göstermektedir²⁰. Diğer taraftan, Roma'da M.Ö. 9'da açılışı yapılan ve M.Ö. 13'te yapımına başlanan Ara Pacis Augustae/Barış Sunağı'nın da iç mekanındaki mermerlere süsleme olarak yapılan kabartmalar, ahşap bir korkuluk ve ahşap dikmelerden sarkan girlandları tasvir etmektedirler²¹. Bu da aslında antik dönem boyunca, mermer ya da diğer taş malzeme yontularak inşa edilen mimari yapıların, yaygın olarak ahşap yapıları ya da unsurları örnek aldıklarını göstermektedir.

Antik mimarinin özellikle çağdaş yerel yapılara nasıl yansıdığı incelenerek ulaşılan bu görüş, aynı etkileşimin antik dönemde de tam tersi olarak gerçekleştiğini, ahşap mimarinin yeni uygulanan taş mimariye yansımış olabileceğini öne sürmektedir. Yani günümüz yerel mimarilerindeki ahşap kullanımı, taş mimariden önceki ahşap mimariyle aynıdır; antik elemanları taklit eden bu tür yapılar aslında antik ahşap mimari yapıyı yansıtıyor olmalıdırlar.

Bu doğrultuda baktığımızda, Edirne 1144 ada 63 parselde bulunan bu yapı aslında, mimarının eşsiz sentezi ve uygulamadaki ustalığı sayesinde

¹⁸ "Ahşap ve çamur sıvalı sepet işi duvarlarla inşa edilen geleneksel bir köy evinin iskeleti, aynı İç Anadolu'da Demir Çağı'na ait Phryg evlerine benzer. Bu benzerlik, Midas Şehri'ndeki kayaya oyulmuş mezarın içinde açıkça görülmektedir." Jak Yakar, *Anadolu'nun Etnoarkeolojisi*, İstanbul 2007, s. 147, Res. 34.

¹⁹ Daniel Bliersch, "The Simulated Timber Structure of The Volumnis' Hypogen in Perugia, Italy", *Structural Analysis of Historical Constructions*, P.B. Lourenço, P. Roca, C. Modena, S. Agrawal (Eds.), New Delhi 2006, s. 328, Fig.1.

²⁰ Burada Volumni Hypogeum'unun ayrı bir önemi bulunmaktadır. Çünkü bu kayaya oyulmuş mezar yapısının içinde gösterdiği ahşap tasvirleri model alınarak, yapının öykündüğü beşik çatılı atrium, ahşap yapısını bütünüyle gösterecek biçimde, bilgisayar ortamında üç boyutlu ve katmanlı olarak yeniden oluşturulmuştur. Bliersch, *a.g.e.*, s. 329-332.

²¹ Diana E. E. Kleiner, *Roman Sculpture*, London 1992, s. 90.

bize antik taş mimariden önce kullanılmış olan ahşap yapıyı gösterebilecek ya da en azından nasıl olmuş olabileceği konusunda yorumlar yapabilmemizi sağlayabilecek niteliktedir. Bu nedenle, bugün çatısı kısmen çökmüş ve çevresi ahşap perdeyle çevrilmiş olan bu, değeri bilinmemiş (ve korunamamış) ahşap ev, arkeolojik anlamda birçok soruya cevap verebilecek nitelikler taşıyan çağdaş bir kalıntı ve 20. asrın betonarme binaları arasında antik değerleri tek başına yükseltmeye çalışan ünik bir yapıdır.

Resimlerin Listesi*

- Resim 1.** Edirne'deki evin cepheden görünüşü.
Resim 2. Samos Hera Tapınağı'nın kaidelerinden bir örnek.
Resim 3. Edirne'deki evin taş kaidelerinden bir örnek.
Resim 4. Evin süpürgeliğinde görülen "S" motifi (detay).
Resim 5. Athena Ressamı'na ait bir lekythosun omuz kısmındaki "S" bezemeleri (John Boardman, *Athenian Black Figure Vase*, London 1974, s. 1).
Resim 6. Mozaiklerden basit meander örnekleri (Michele Blanchard, *Le Décor Géométrique de la Mosaïque Romaine. Répertoire Graphique et Descriptif des Compositions Liéaires et Isotropes*, Paris 1985, lev. 33 a-b).
Resim 7. Edirne'deki evin ahşap sütunlarını gösteren çizim.
Resim 8. Olympia Hera Tapınağı'na ait bir sütun (Robert L. Scranton, *Architektur Der Griechen*, Ravensburg 1963, s. 37).
Resim 9. British Museum' daki bir hydria'nın üzerinde görülen dorik başlık (Josef Durm, *Handbuch der Architektur*, zweiter Teil: 1. Band Die Baukunst der Griechen, Leipzig 1910, s. 225).
Resim 10. Edirne'deki evin ahşap sütunlarından bir örnek.
Resim 11. Thugga, Capitolium'dan bir korinth sütunu (John B. Ward-Perkins, *Roman Imperial Architecture*, New York 1981, kapak).
Resim 12. Atina, Hadrian Kütüphanesi'nin cephesinden bir korinth sütunu (Ward-Perkins 1981: s. 172).
Resim 13. Edirne'deki evin ahşap başlıklarından bir örnek.
Resim 14. Bergama, Asklepios Kutsal Alanı'ndan bir korinth başlığı (Ward-Perkins 1981: s. 184).
Resim 15. Edirne'deki evin ikinci katındaki yivli tam sütunlardan bir örnek.
Resim 16. Pergamon, Athena Kutsal Alanı Propylon'u (Ekrem Akurgal, *Griechische und römische Kunst in der Türkei*, München 1987, s. 158).
Resim 17. İkinci katın tam sütunlarından birinde görülen "sütun boynu".
Resim 18. Erechtheion'a ait bir sütunda görülen sütun boynu (James M. Paton- Gorham P. Stevens, *The Erechtheum*, Cambridge 1927, s. 25).

* Belirtilmediği sürece fotoğraf ve çizimler Sanat tarihçisi Yavuz Güner'e (M.A.) aittir.

- Resim 19.** Lokri, Maraza Tapınağı'ndan bir sütun ve sütun boynu (Lawrence 1962, s. 81).
- Resim 20.** Evin ikinci katındaki sütunların üzerine oturdukları ahşap postament'lerden örnek.
- Resim 21.** Evin ikinci katındaki yarım sütunlar ve üzerine oturdukları ahşap postament'lerden örnek.
- Resim 22.** Ephesos, Celcius Kütüphanesi'nin cepheden görünümü (Ward-Perkins 1981: s. 189).
- Resim 23.** Evin ahşap arşitravından görünüm.
- Resim 24.** Euromos, Zeus Tapınağı (Akurgal 1987: s. 222).
- Resim 25.** Evin ahşap arşitravı ve cephe duvarlarında stuko ile devam eden kısmı.
- Resim 26.** Evin çatı saçaklığına yapılmış konsollardan örnekler.
- Resim 27.** Roma, Concordia Tapınağı'nın saçaklığından görünüm (Durm 1905: s. 443).
- Resim 28.** Myra (Demre)'da bulunan bir Lykia lahtinin çizimi (Durm 1910: s. 113, Fig.86).
- Resim 29.** Limyra'da, Lykia lahitleri örnek alınarak yapılmış bir ahşap Lykia evi. (Çevrimçi: <http://www.lyciasun.com/Limyra.html>).

KAYNAKÇA

- Akurgal, Ekrem *Griechische und römische Kunst in der Türkei*, München 1987.
- Barletta, Barbara *The Origins of The Greek Architectural Orders*, New York 2001.
- Blanchard, Michele *Le Dècor Gèométrique de la Mosaïque Romaine. Répertoire Graphique et Descriptif des Compositions Liéaires et Isotropes*, Paris 1985.
- Blersch, Daniel "The Simulated Timber Structure of The Volumnis' Hypogen in Perugia, Italy", *Structural Analysis of Historical Constructions*, P.B. Lourenço, P. Roca, C. Modena, S. Agrawal (Eds.), New Delhi 2006, s. 327-334.
- Boardman, John *Athenian Black Figure Vase*, London 1974.
- Dinsmoor, William B. *The Architecture of Ancient Greece*, London 1950, s. 67-68.
- Durm, Josef, *Handbuch Der Architectur*, zweiter Teil: Baustile, Leipzig 1905.
- _____, *Handbuch der Architectur*, zweiter Teil: 1.Band Die Baukunst der Griechen, Leipzig 1910.
- Holland, Leicester B. "The Origin of the Doric Entablature", *American Journal of Archaeology* 21, 1917, s. 117-158.
- Kleiner, Diana E. E. *Roman Sculpture*, London 1992.
- Lawrence, Arnold W. *Greek Architecture*, London 1962.

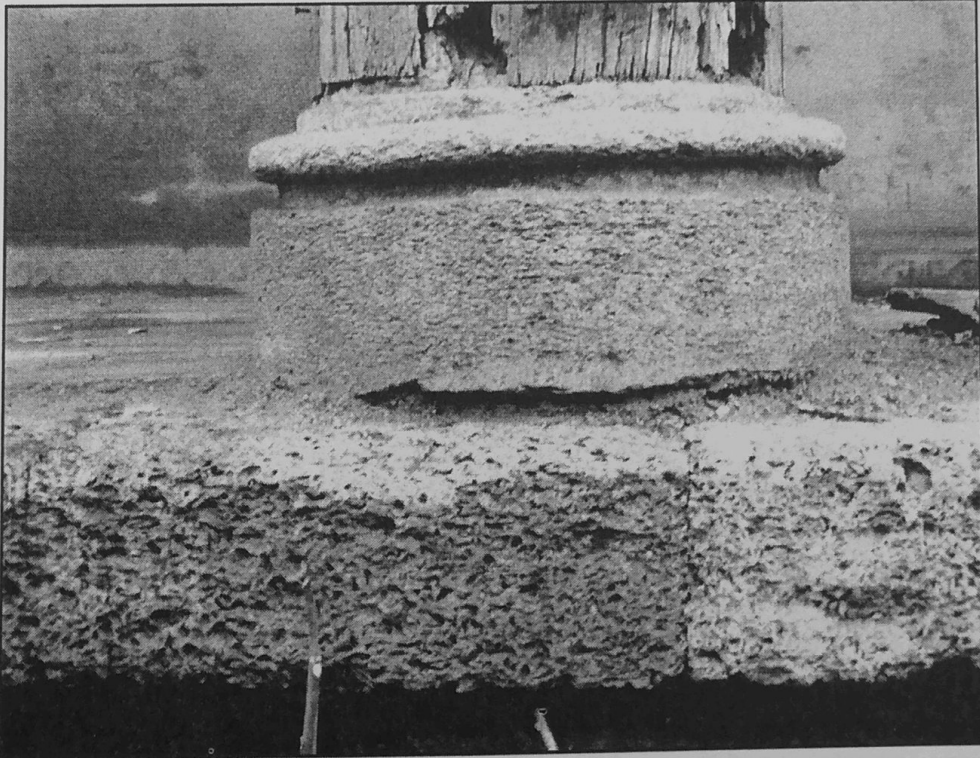
- Marquand, Allan *Grek Architecture*, New York 1909.
- Martin, Roland *Manuel d'Architecture Grecque I: Matériaux et Techniques*, Paris 1965.
- Orlandos, Athanasius K. *Les Matériaux De Construction, Et La Technique Architecturale Des Anciens Grecs*, Paris 1966.
- Paton, James M.- Stevens, Gorham P. *The Erechtheum*, Cambridge 1927.
- Peremeci, Osman Nuri *Edirne Tarihi*, İstanbul 1939.
- Reuther, Oscar *Der Heratempel von Samos, der Bau seit der Zeit des Polykrates*, Berlin 1957.
- Robertson, Donald S. *A Handbook of Greek and Roman Architecture*, Cambridge 1943.
- Sayce, Roderick U. *Primitive Art And Crafts*, New York 1963.
- Scranton, Robert L. *Architektur Der Griechen*, Ravensburg 1963.
- Turani, Adnan *Dünya Sanat Tarihi*, İstanbul 1997.
- Vickers, Michael "Nabataea, India, Gaul, and Carthage: Reflections on Hellenistic and Roman Gold Vessels and Red-Glass Pottery", *American Journal of Archaeology* 98, 1994, s. 231-248.
- Vickers, Michael *Skeuomorphismus Oder die Kunst, aus wenig Viel zu Machen*, Trierer Winckelmannsprogramm, Heft 16, 1998.
- Ward-Perkins, John B. *Roman Imperial Architecture*, New York 1981.
- Yakar, Jak, *Anadolu'nun Etnoarkeolojisi*, İstanbul 2007.

Resim 1

Resim 2

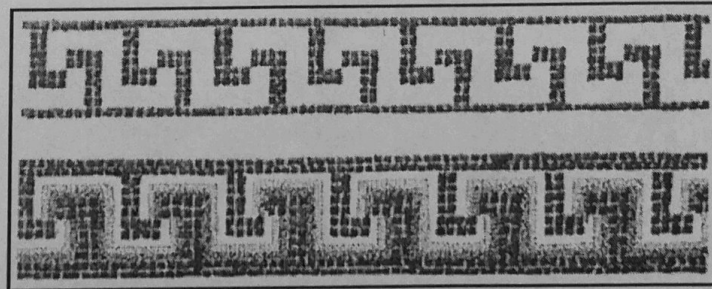
Resim 3

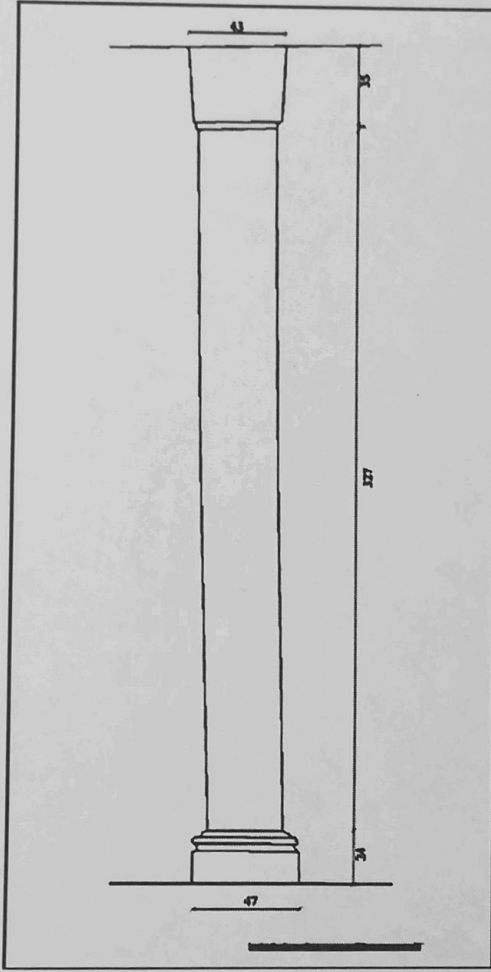
Resim 4

Resim 5

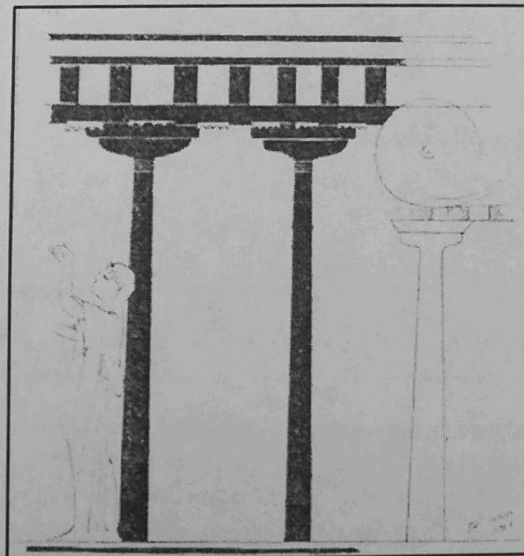
Resim 6

Resim 7

Resim 8

Resim 9

EDİRNE'DEKİ NEO-KLASİK BİR YAPIDAN GÜNÜMÜZE YANSIYAN ANTİK UNSURLAR

Resim 10

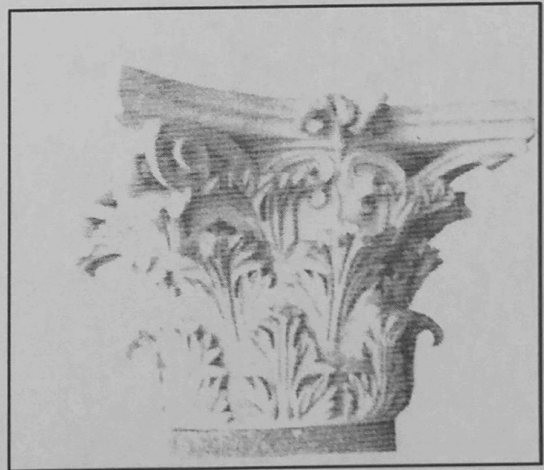
Resim 11

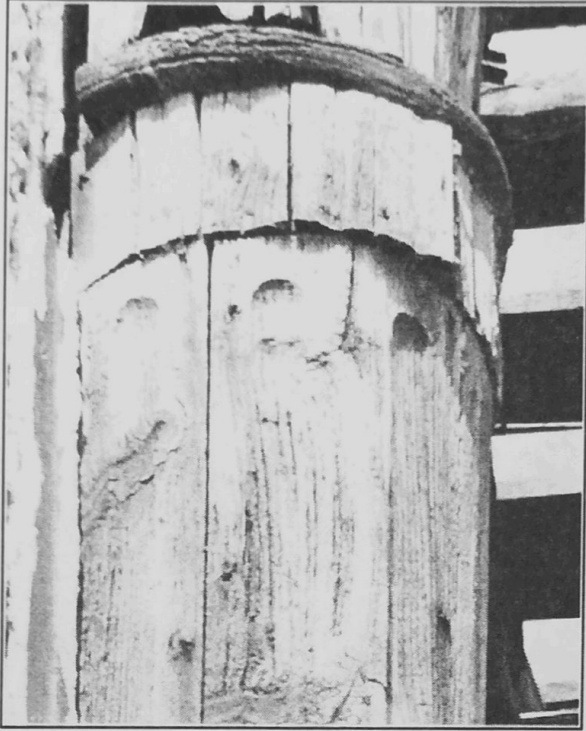
Resim 12

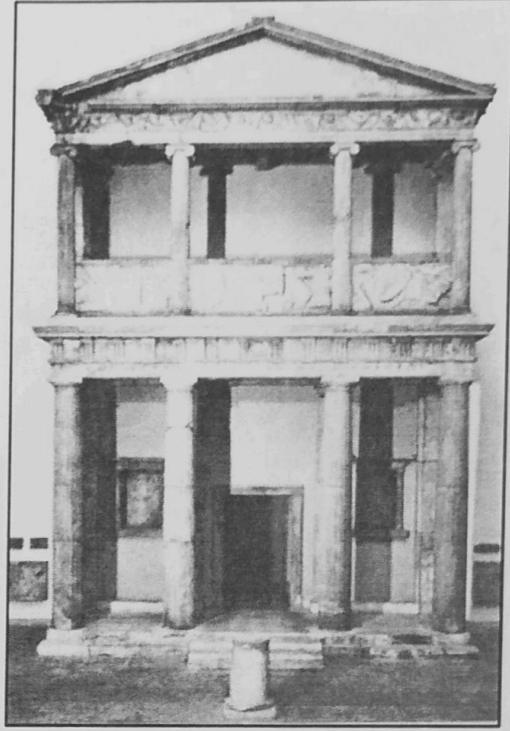
Resim 13

Resim 14

Resim 15

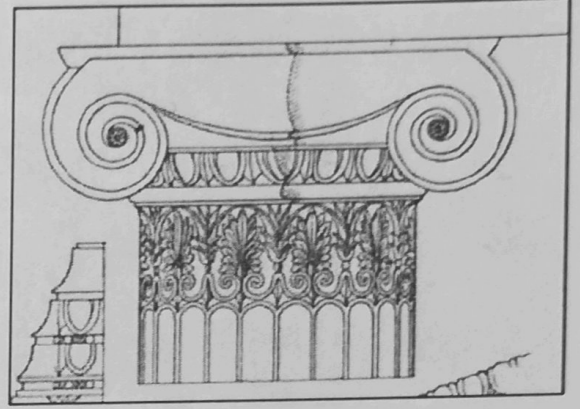
Resim 16

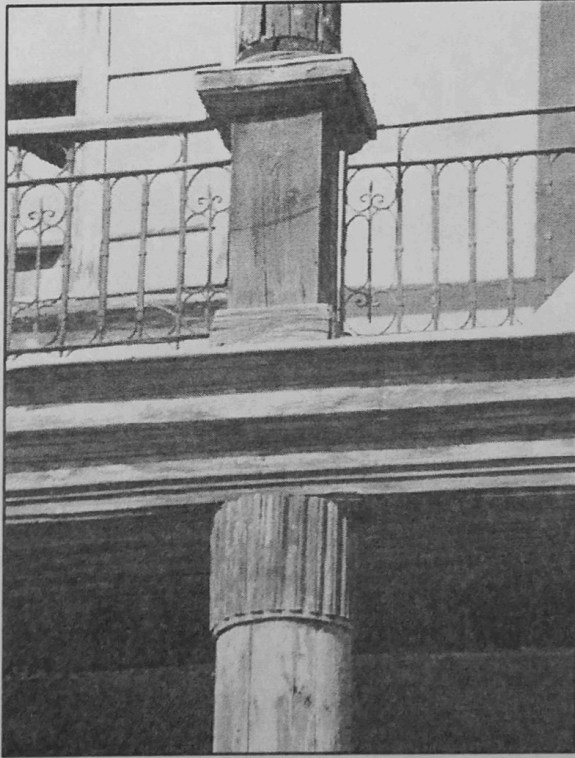
Resim 17

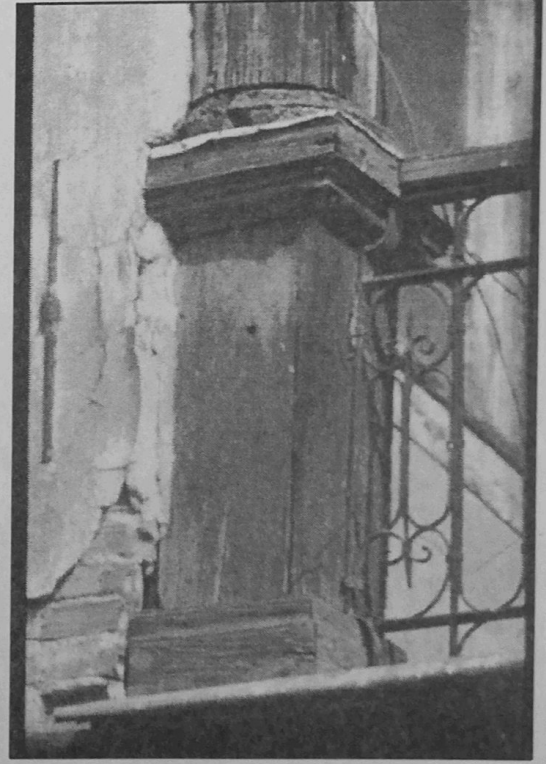
Resim 18

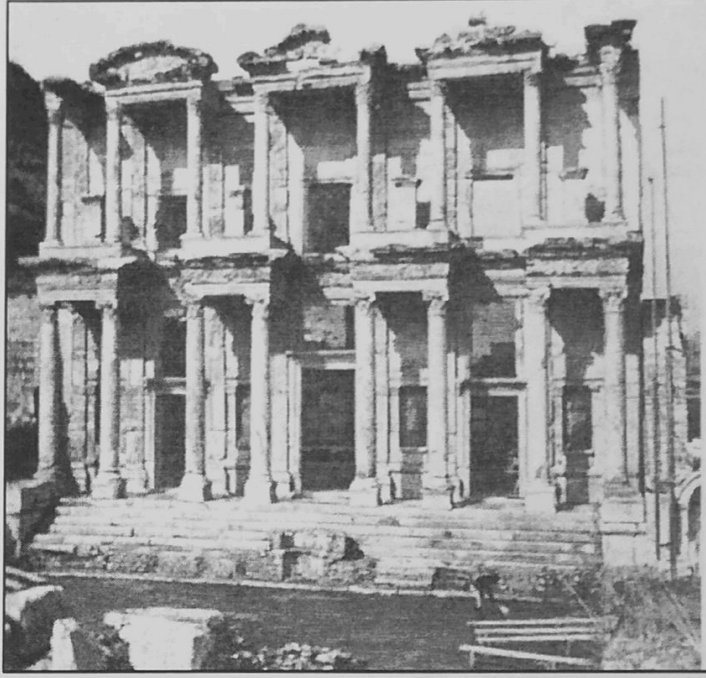
Resim 19

Resim 20

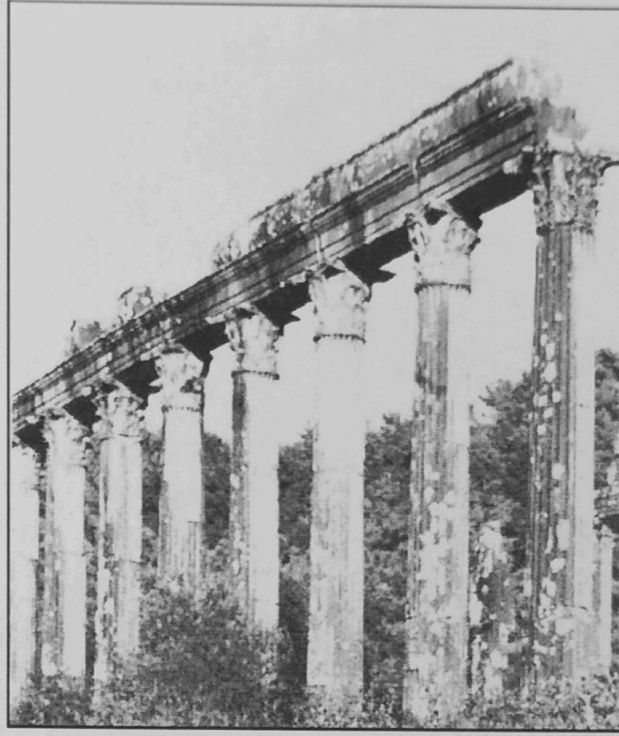
Resim 21

Resim 22

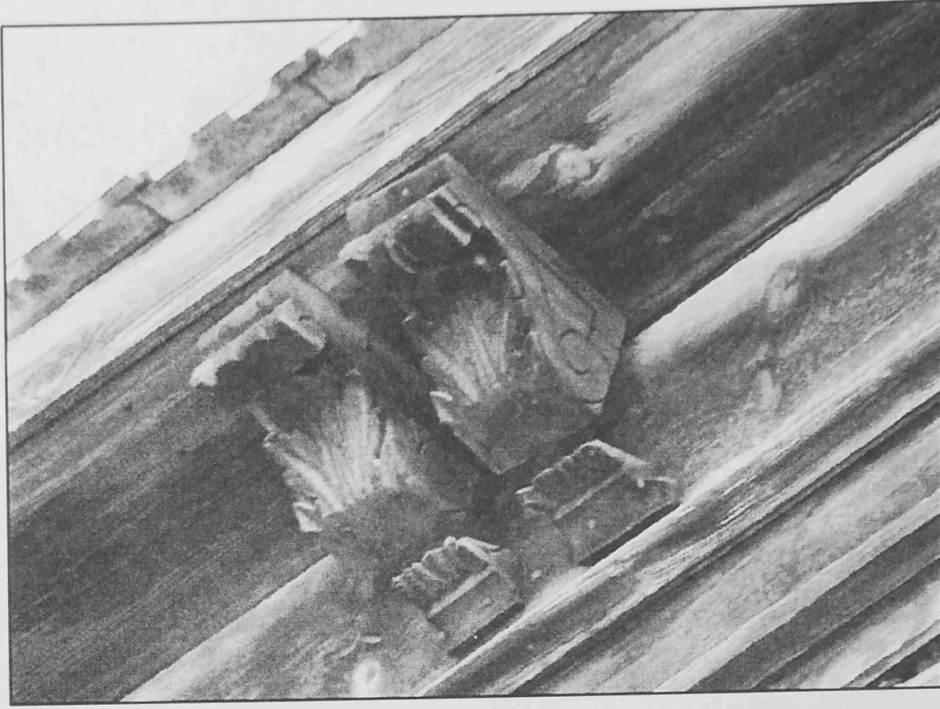
Resim 23

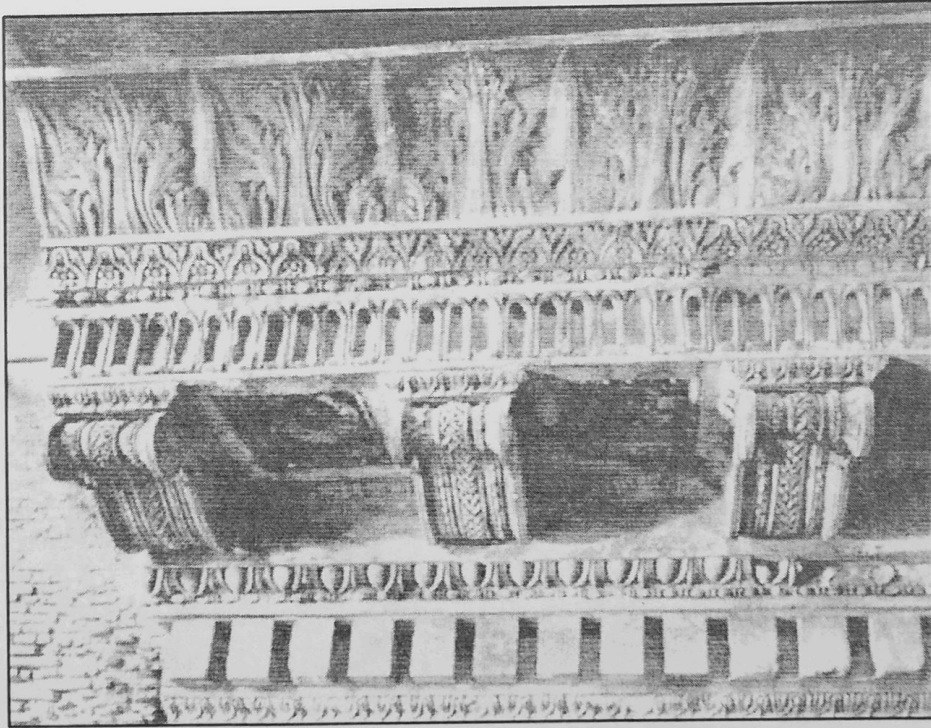
Resim 24

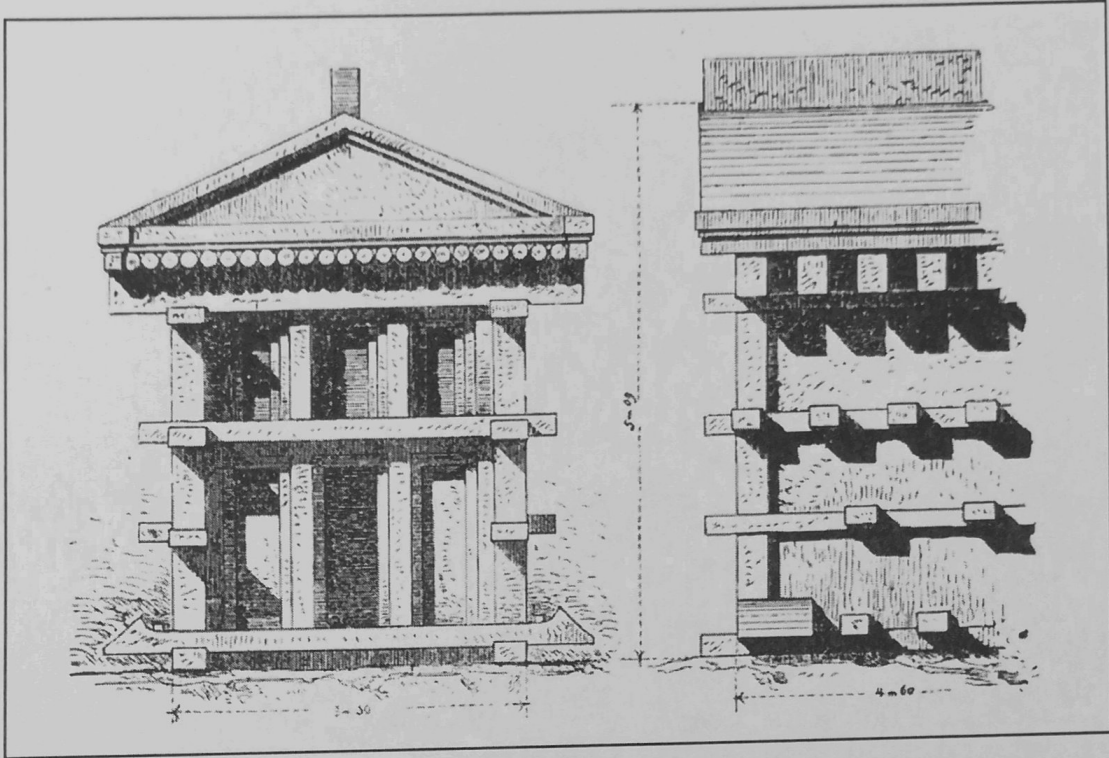
Resim 25

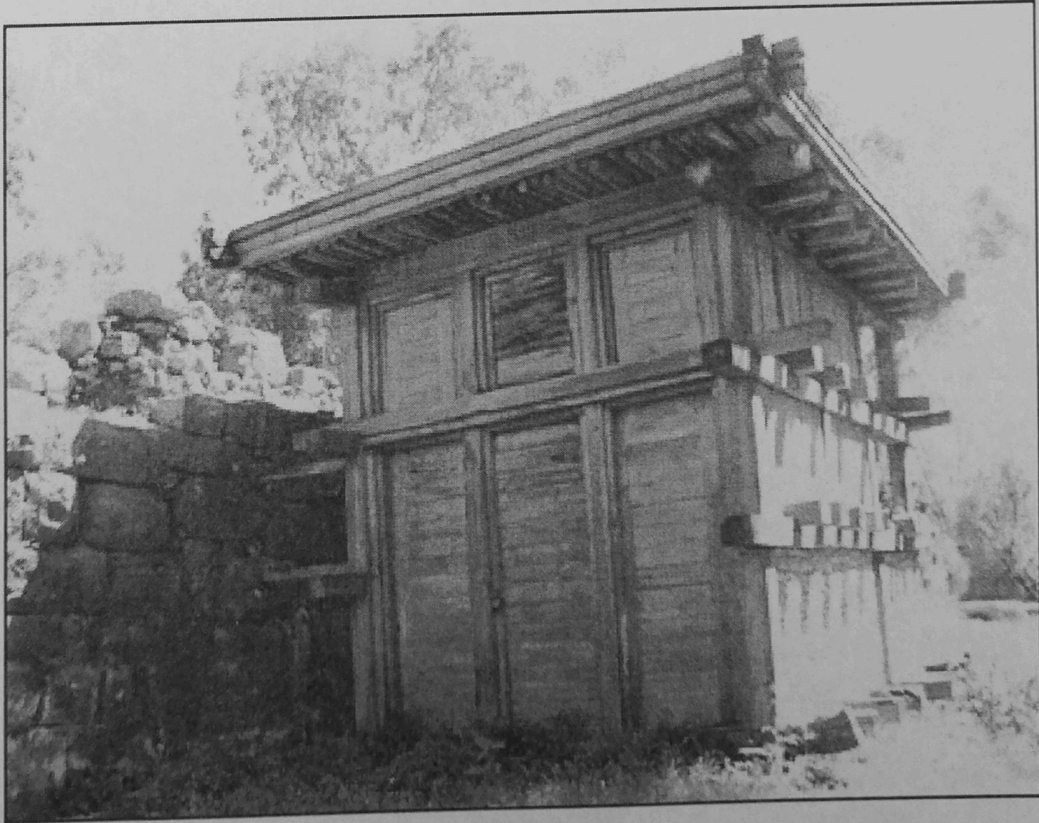
Resim 26

Resim 27

Resim 28

Resim 29